

СТУШАНЪ.

ЗЕМЛЕДѢЛСКО-ЕКОНОМИЧЕСКИ ЛИСТЪ.

1 Юлія 1874.

СТУШАНЪ излиза е-
динъ пѣтъ на мѣсець. Го-
дишна цѣна е едно бѣло
меджидіе.

Съдържаніе: Какъ са приготвява
нива за сеидба. — Какво има по свѣтътъ.
— За вопките. — Отговоръ на члена. Сту-
панъ, Земледѣлско-Економически листъ. —
Разни. —

Писма, дописки и сно-
моществованіята са ис-
пращать до Г-на Р. И.
Блькова въ Руссе, или
до издателя въ Видинъ.

КАКЪ СА ПРИГОТВЯ НИВА ЗА СЕИДБА.

На по многото мѣста изъ отечество-
то ни току-рѣчи хората поженахъ ни-
вята си, та ако и да не сѣ поженѣли
іоуце, може би, на нѣкои мѣста, по
наскоро ще поженатъ. Колко са рад-
ватъ сега нашитѣ земледѣлци, като
наближава време да си пребератъ хра-
питѣ (екипи), за които сѣ са трудили
цѣла година и нари харчили! Свѣкій,
разбира са, ще глѣда да тури повечко
жито въ хамбаря си, но една стара
пословица казва: „*Каквото си свѣлѣ,*
такова и ще женешъ.“ Сѣщото мо-
же да се каже и на нашитѣ земледѣл-
ци, т. е. както сѣ обработвали ниви-
тѣ си, тѣй ще имъ заплатятъ и тѣ за
трудоветѣ имъ. Ній не искаме да ка-
жемъ, че нашитѣ седени сѣ лѣниви
(мързели); но като не знаятъ какъ да
обработватъ по-добрѣ земята, тѣ си я
каратъ както си сѣ запомнили отъ
дѣда отъ баба.

Кой отъ насъ не знае, че нашитѣ
земледѣлци не оратъ и не приготвятъ
нивитѣ си за сеидба тѣй, както би трѣ-
бало, за да могатъ да дадатъ по-бо-
гата жетва и по-добри произведенія

(максулъ)? Ній мислимъ, че рѣдко ще
са намѣри при насъ земледѣлецъ, кой-
то да оре два пѣти нивата си преди
сеидбата, било за жито, ичумиѣкъ, рѣжѣ,
овесъ или кукурузъ; а три пѣти, —
както трѣба, — никой. До колкото зна-
емъ, по насъ са оре единъ или най-
много два пѣти, и то тогава, когато
ще са сѣе семето. Ако правимъ се тѣй,
не можеме да са надѣваме за добра и
изобилна жетва.

Въ този си членъ ній ще пораспра-
вимъ на читателитѣ си *кога, какъ и*
колко пѣти трѣба да са оре оная ни-
ва, която е отредена за нѣкоя сеидба.

Щомъ са пожене една нива, трѣба
тутакси да са преоре стѣрнището, но
не много дълбоко, — толкова колкото
да са преобърне и покріе сламата. Из-
между първата и втората оранъ трѣба
да са мине толкова време, до като из-
гнѣе и стане на торъ сламата, трѣва-
та и др., а то бива отъ 3 до 4 недѣ-
ли. Стѣрнището не трѣба да са зао-
рава дълбоко за това, защото, ако е
дълбоко, въздуха не ще може да вли-
за свободно въ земята за да подпо-
мага и ускорява гнѣеніето на сламата,
трѣвата и т. н. Сѣщото трѣба да са
прави и съ тореціето, т. е. когато то-

рътъ са расхвърля по нивата, то не трѣба да са оре дълбоко.

Подиръ това време трѣба пакъ да са преоре нивата, но по-дълбоко, и то напръвки, или както казватъ по насъ, да са кръстоса, та чакъ тогава да са сѣе. Който има време да преоре три пѣти нивата си преди сеидбата, той ще направи, разбира са, по-добрѣ, — ще пожене повече жито съ по едро зърно.

Нивята, които сѣ биле сѣяни тѣзи година съ кукурузъ (мисирь), сѣ много добри ако са посѣятъ тѣзи есень съ жито, ичимвѣ и др. т. и едно само ораніе имъ е доста, защото като са е копаль, огърталъ и заравялъ кукуруза, земята е станѣла доста сипкава и приготвена за таквази сеидба.

Въ нашитѣ земледѣлци има юще и тѣзи погрѣшка, дѣто оставатъ есенно време неорани онѣзи ниви, които на пролѣтъ ще сѣятъ съ кукурузъ. Такви зи ниви по насъ са оратъ на пролѣтъ, и то, разбира са, само единъ пѣтъ. — Кукурузътъ е донесенъ при насъ отъ топли мѣста и отъ по-добри земи, за това иска и по-добра и дълбока земя.

За да може да са роди повече и по-добъръ кукурузъ, трѣба нивата на която ще са посѣе, да бѣде добрѣ и дълбоко орана, защото кукурузътъ расте добрѣ и дава по-добро зърно само тогава, когато намира доволно храна въ земята, дѣто е посѣянъ. А въ плитко ораната земя може ли да намѣри много храна? Разумѣва са, че не. Освѣнъ това, за да има повече храна за кукуруза въ земята, дѣто ще са посѣе, трѣба да са патори добрѣ тѣзи земянива. Рѣдко ще са намѣри по насъ нѣкой земледѣлецъ, който да тори до-

брѣ нивата си за кукурузъ. Може да каже нѣкой, че пашитѣ земи, ниви, сѣ доста плодородни, та не имъ трѣба тореніе; да, плодородни сѣ, но трѣба да знаемъ, че никога не може да бѣде една нива за кукурузъ премного торена, — колкото повече са тори една нива за кукурузъ, толкова повече и по-добъръ бива кукуруза. Често са случава да страда кукуруза по насъ отъ суша, а то най-вече за това, защото нивята за него не сѣ приготвени тѣй, както трѣба, т. е. защото сѣ орани плитко и само единъ пѣтъ. Милллата година на пр., по причина на сушата, кукурузътъ не го биваше за нищо, особенио въ Видинско и Ломско, дѣто най-много са сѣе и обработва кукурузъ. Ако бѣхъ торени и дълбоко орани нивитѣ, кукурузътъ не щеше да пострада до толкова отъ сушата, защото наторената и дълбокоораната нива може да държи влага и въ най-големата суша.

Земята като са преоре есенно време за кукурузъ и са остави на празди презъ зимата 5 мѣсеци изложена на слънцето, мряза, вѣтъра, снѣга и дѣжда, то тя (земята) са налива доста добрѣ съ потрѣбниа въздухъ и влага, а ако земята е жилава, то мразътъ (студътъ) я раздробява и направи сипкава, трошлива.

Ако нѣкой земледѣлецъ не преоре есенно време нивитѣ си за кукурузъ, но чака пролѣтъта, то въ такъвъ случай не може да ги преоре повече отъ единъ пѣтъ; а само една оранъ за кукурузъ никога не е доволна и не може да бѣде доволна.

Свѣкій кукурузъ, за който са е орано есенно време, винаги ще има влага, когато са залови нѣкоя суша за-

щото таквази земя са е напоила съ доста влага през зимата.

Отъ сѣка една страна е добръ, ако са преоре есенно време сѣка една нива, особено опъзи, която ще са сѣе на пролѣтъ съ кукурузъ. Къмъ паесень ній ще поговоримъ въ особенъ членъ за есенското ораніе.

КАКВО ИМА ПО СВѢТЪТЪ.

Почти по сичките брѣгове на Индийскитъ и Тихиятъ океани, отъ островете Суматра и Ява и до отдѣлно лѣжащите далечни Маркизски острове, са срѣща такава едно растение, което са нарича хлѣбно дърво. Това драгоцѣнно растение е пренесено въ по-новите времена въ Полинезия даже и въ Америка и служи за украшение на растителното царство. „Прекрасна е, говори Фелстерт, формата на това опитомено отъ човѣчската рѣка растение, а неговата кичеста глава дава дебѣла сѣнка. Освѣтъ джѣтъ и днѣта, въ сѣверна Европа не сжществува нито едно питомно пди горско дърво, което да може да са сравни съ това великолѣпно сжздание на природата. Неговата прекрасна форма и неговата роскошна голѣмина могат да са сравнатъ отчасти само съ красотата на дивите кестене (*Aesculus Hippocastanum*), ако послѣдните и да не сж до толкова величествени. Листата на това дърво сж твърде приятни на видъ, а височината му не е по-голѣма отъ 40 стъпки. „Ако поглѣдате на кокосовата палма, на сочниятъ бананъ и на хлѣбното дърво, то не знаете на кое отъ тие три дървета да дадете предпочтене,“ говори единъ цѣлешественикъ. Жителите на островъ Таити, почигатъ хлѣбното дърво като божество, защото отъ него зависи най-много тѣхниятъ животъ. Тука сжмъ джлженъ да ви кажа, че когато по нашите сѣверни страни захване да пада слапа и да мерше на зима, то въ южните части на нашего земно кждбо (въ Австралия, въ Нова-Зеландия и по островете на

Тихиятъ и Индийскитъ океани) прилѣтватъ щъркелете и ластавичките, и захваща са лѣто. Въ ижрвите числа на Августа хлѣбното дърво захваща да са раззеленява, да цѣвти и да развива своиятъ плодъ. Презъ Октомври неговите плодове узрѣватъ вече. Отъ Октомври и до Майя гова дърво дава постоянно изобиленъ плодъ. Тие плодове иматъ такава сжщо величина, каквато има главата на едно новорожденно дѣте. Отъ горе неговата кожа е покрига съ лусци, които приличатъ на кедровите и на елковите. Плодовете са сжбиратъ недозрѣли, когато кората имъ е още зелена, защото въ това време тѣхната вътрѣшна часть е хранителна и приятна на вкусъ и защото има сѣжно-бѣлъ цвѣтъ. Не опеченните или не варенните плодове сж така сжщо неудобѣдни, както и много други растения, като, наиримѣрт, бжрбойятъ, брашното, лѣщата и пр. Отъ плодовете на хлѣбното дърво най-напредъ одиратъ кожата, а послѣ ги обивватъ въ широки растителни листе и пакатъ ги на нажежени камане. Полуобразованиите народи и до днесъ още не сж въ сжстояние да са направатъ пещи и огнища. Когато тѣстото са опече, то неговиятъ вкусъ прилича на такавъ хлѣбъ, който е смѣсенъ отъ пшеничено брашно и отъ бжрбой. Когато наближи есенно време, то сжбиратъ голѣмо количество плодове, които сж вече узрѣде, патрупватъ ги на голѣми купове и оставятъ ги да постоятъ малко време. т. е. да са сгрѣятъ и да са изсушатъ. Послѣ това имъ свалятъ корите и джржката; а хранителната часть турятъ въ джлбога, изградена съ камане, яма и покриватъ я съ листе и съ камане. Брашното, което е оставено въ тоя амбаръ, захваща да ври (да прокисва) и сжстава ява са тѣсто (*mahe*), което бива твърде кисело и което прилича на недопеченъ ржженъ хлѣбъ. Изъ ямата са зема заведнашъ толкова тѣсто, колкото може да са изѣде за единъ обѣдъ. Отъ тѣстото валягъ топки, които биватъ не по-голѣми отъ голѣма круша, обивватъ ги въ листе и пакатъ ги на нажежени камане. Тоя хлѣбъ мо-

же да са смхрани и да са не повредицѣли недѣли. Его защо жителите отъ островъ Тауги са хранатъ съ него въ продължението на своите морски пътешествия. Единъ пътешественикъ говори, че таитчене до толкова обичатъ своягъ хлѣбъ, щото ни единъ богатъ или сиромашъ човѣкъ не сѣда на трапѣзата безъ него. Въ Россия даже и най-богатите хора обичатъ да ѣдатъ ржженъ, кисель и клисавъ хлѣбъ. Безъ тоя хлѣбъ не сѣда да ѣде нито царската фамилия; а италиянецгъ, сърбингъ и др. не могатъ безъ кукурузникъ. Презъ зимата, която са продължава отъ 3 до 4 месѣца, таитчене са хранатъ неключително съ тоя хлѣбъ, който въ продължението на това време не измѣнява ни най-малко своягъ вкусъ. Разбира са че да добве човѣкъ подобна храна е не твърде тѣшко. Капеганъ Кукъ говори, че „ако нѣкой въ продължението на своягъ животъ посади 10 хлѣбни дървета, то той е исплнилъ своягъ дългъ и камъ своето семейство, и камъ своите потомци до толкова, до колкото ги е исплнилъ жителгъ на нашиягъ суравъ еломатъ, който въ продължението на сичкягъ свой животъ е орадъ презъ зимните мразове, е жналъ презъ лѣтните горѣщици и донасялъ е не само насщенъ хлѣбъ на семейството си, но е оставилъ на своите дѣца и малко, съ голѣмъ трудъ, спечѣлени парв.“

Хлѣбното дърво е полезно на таитченете не само за това, че то имъ дава храна, но и за много други твърде полезни нѣща. Отъ лигото на кората му тие сиправатъ дрѣхи; а мекото и легкото дърво е твърде удобно за легки и способни за плуване канци. Трѣба да кажеме и това, че настояцето хлѣбно дърво (*Artocarpus incisa*), което има дълбоко изрѣзани листе, играе значителна роль само по островете на Южно-море, дѣто човѣческата рѣка му е дала особена красота и полезность. Въ оние страни, които са намиратъ по Индийскягъ океанъ това растение са не обработва, слѣдователно то не може и да бѣде така полезно. Сж-

ществуватъ и други видове хлѣбно дърво. Одно отъ тѣхъ, което са нарича *Artocarpus rubescens*, има доволно кждри и разрѣзани листе; а друго, което са нарича *Artocarpus integrifolia*, има гладакъ и цѣлъ листъ. Послѣднийото дърво са нарича у индийците яка: а първото, което е твърде високо, расте по много мѣстности на Индия. Плодовете на това дърво висатъ на дебѣла опашка и сѣстоятъ са отъ тѣрицста, отъ жълтовата и колкото една едра круша голѣма корубица, въ която са намиратъ малки продълговато-околчести еткы, които приличатъ на бобъ. Ако направите разрѣзъ на тоя плодъ, то изъ него капе млѣко. Така нарѣчената ява има отъ 30 до 40 стжнки височина; а дебѣлината ѣ е отъ 3 до 4 стжнки. Слоновете обичатъ твърде много плодоте на това дърво, които по нѣкогашъ иматъ около осемъ оки тѣжелина.

Хлѣбното дърво е описано най-напредъ отъ знамѣнитиягъ пътешественикъ Димпiera (1688), който е ималъ щастие да обикоди земята. Слѣдъ нѣколко години Анзонъ намѣрилъ на Тинианъ това благодѣтелно растение и спасилъ животгъ на своите другаре и моряци, които насмалко щѣде да измратъ отъ гладъ. Разбира са, че и послѣ това хлѣбното дърво е оставало дълго време неизвѣстно на европейците. Образованниягъ свѣгъ е обжрналъ на него своето внимание само тогава, когато знамѣнитите пътешественици Уелсъ и Кукъ сж са постарале да го опишатъ. Таитченете сж биле нарѣчени отъ тие пътешественици щастливи не защото въ тѣхната земя царува вѣчна пролѣтъ и не защото тоя край може да са нарѣче земень рай, а за тѣхното чудно дърво, което ражда готовъ хлѣбъ. Сичкого това накарало ангелизете да пренесатъ това полезно растение и по другите топли тропически страни. Ангелизското правителство заповѣдало на лейтенанда Блуга, който е придружалъ Кука при неговото послѣднийо пжтувание, да пренесе въ Вестъ-Индия нѣколко хлѣбни дървета отъ Другарските острове (Тауга). Въ слѣдую-

щиятъ брой азъ ще да ви разскажа какъ е станало това чудно натуване, което ще да бѣде за ваза и занимателно, и поучително.

(Продължава са.)

ЗА ВОШКИТЪ.

—
На сѣко празно мѣсто
Насаждай вошки често;
Трудътъ ти тѣ ще наградытъ,
И разноскитѣ зацлатытъ.

Кой отъ насъ не би са радвалъ пролѣтно време, като види черешитѣ (дърветата) напичени съ цвѣтъ; ябалкитѣ, крушитѣ, сливитѣ, зарзалитѣ или прасковитѣ побѣлели отъ цвѣтъ, като че снѣгъ е валѣло по тѣхъ? Кой не би са радвалъ, като види подиръ вѣжой мѣсець, че този цвѣтъ са е преобърналъ на много хубави, както за глѣданіе, тѣй и за ѣденіе плодове (смиши)? А колко повече би са радвалъ оныи, който самъ съ рѣжката си е насадилъ вѣжой вошка!

По насъ, както за сичко, тѣй и за вошкитѣ (овощія, дървета) са грижимъ малко; мислимъ, че тѣхвата полза не е голѣма за насъ, до дѣто по другитѣ страни хората иматъ голѣми ползи отъ тѣхъ. Ний не казваме, че нѣма по насъ хора, които да обичатъ да садятъ вошки, но сѣ малко, а и тѣ не знаятъ какъ да постѣживатъ по добръ съ тѣхъ за да раждатъ по-добъръ и по-изобилень плодъ. По насъ не ще намѣрите таквизи хубави и едри ябалки, круши и други плодове, каквито ще намѣрите въ земи, дѣто хората знаятъ какъ да постѣживатъ съ вошкитѣ си. За да може да са подобри едно дърво (вошка), т. е. да са направи отъ проста ябалка, круша или друго дърво *ашлама*, то трѣба да са намѣрятъ и добри *ашлами*. Какъ са ашладисва, за това има нѣколко начини. За сѣкѣй единъ начинъ какъ са ашладисва, ний ще говоримъ на врѣмето му; а сега като приближава врѣмето за единъ начинъ ашладисваніе на вошкитѣ, ще по-

расправимъ за него на читателитѣ си. Този начинъ *ашлама* е съ пѣпка отъ дърво или на око.

Ашладисваніе съ пѣпка може да стане два пѣкти презъ годината: на пролѣтъ, когато има сокъ въ дърветата и пѣпкитѣ, и лѣтъ отъ половината на мѣсець Юлія до края на Августа, когато дърветата втори пѣтъ прокаратъ сока си на горѣ. На пролѣтъ могатъ да са ашладисватъ на този начинъ само триндафелитѣ, а другитѣ вошки (дървета) не; а то за това не трѣба да са ашладисватъ на пролѣтъ другитѣ дървета, защото младитѣ ашлами ще нарастатъ до наесень, а като слаби юще, тѣ лесно измръзватъ презъ зимата, особено кога са случи да бѣде зимата много студена. Ний виждаме, че нѣкои въ Видинъ ашладисватъ дървета на този начинъ много рано, т. е. юще отъ началото на Юлія; по това не е добро, защото отъ една страна по това време сока на дърветата не е до тамъ, а отъ друга — пѣпкитѣ на ашмата ще понарастатъ до наесень, та презъ зимата лесно измръзватъ. Най-добръ е, както казахме по горѣ, да са ашладисва съ пѣпка отъ половината на мѣсець Юлія до края на Августа, защото тогава има добръ сокъ, пѣпката са хваца и сраства, но чакъ на пролѣтъ са развива и пуца клончета, когато не ни е страхъ вече отъ студя.

Клончетата, или прѣчкитѣ, отъ които ще са зематъ пѣпкитѣ, трѣба да бѣдѣтъ пълни съ сокъ и не увѣхнали. Не трѣба да са отсичатъ денѣ, когато е голѣма горѣщина, но сутрина и вечеръ, особено нѣколко часа слѣдъ като е валѣло дѣждъ. Ако клончетата, отъ които ще земеме пѣпки за ашлама, бѣдѣтъ близо, не трѣба да са отсичатъ по-напредъ, освѣнъ когато ще потрѣбватъ за ашлама, инѣкъ трѣба да са държатъ въ пивница (зимникъ, маза) натопени въ вода за да не увѣхнатъ.

Подиръ това трѣба да има ножъ, който да има на края на държалката едно гладко кокалче, съ което са обѣля разрѣзаната кора на дървото, което ще са ашладисва. Ако нѣма такъвъ ножъ, то може да ни послужи и сѣкій другъ остъръ ножъ, а за обръщаніе на кората може да са издѣла отъ дърво. За огдѣляніе на пѣикитѣ изрязва са едно меко перо и са направя като лопатка, и подиръ, слѣдъ като са обиколи съ ножъ пѣиквата, съ помощта на това перо са изважда пѣиквата, която са туря изподъ кората на онова дърво, което ще са ашладисва. Послѣ са завира съ лико, или іоше по-добрѣ съ нарѣзани на дълго книжки (хартія) и потопени въ приготвенъ за това воскъ. Дървцето, което са ашладисало, трѣба да са отреже отъ горѣ (върха).

Жално ни е, че не бѣше възможно да представимъ това съ изображение, отъ което много по-лесно можеше да са разбере какъ са ашладисва на този начинъ. Но нѣма що да са прави.

КРАВА ДОИЛНИЦА.

Много пѣти са случавя да купуватъ нѣкои си добри крави; но като не знаятъ какъ да постѣпватъ съ тѣхъ, и не ги хранятъ добрѣ и съ добра храна, то наскоро тѣзи добри крави захващатъ малко по малко да изгубватъ добритѣ си свойства, захващатъ да слабѣятъ и да даватъ по малко млѣко. За сичко това е кривъ самъ човѣкътъ.

Въ Америка има неизмѣрими пѣни, дѣто пасатъ крави и бикове като дивы безъ господари и безъ пастыри, та когато потрѣба на тамошнитѣ хора млѣсо и кожи, убиватъ ги като дивы звѣрове. Въ тѣзи мѣста кравитѣ кърмятъ телетата си три мѣсеца, защото три мѣсеца подиръ отелваніето имъ пресъхватъ и не пуцатъ вече млѣко. И по насъ виждаме че кравитѣ, за които малко са грижатъ ступанитѣ, кър-

мятъ телетата си по 4 мѣсеца и най-послѣ пресъхватъ. Ако са храня добрѣ една крава, ако са държи чисто и ако са дои млѣкото ѣ до кашка, то таквази крава не може да не дава добро и много млѣко, а освѣнъ това нейните добри свойства преминаватъ и на потомството ѣ. Ній малко са грижимъ за таквази пѣща, когато по другитѣ мѣста, като на пр. въ Швейцарія, Холандія и Англія, най-много са отличаватъ въ доброто отхранваліе на добитѣка.

ОТГОВОРЪ НА ЧЛЕНА: СТУПАНЪ ЗЕМЛЕДѢЛСКО ЕКОНОМИЧЕСКИ ЛИСТЪ.

Въ 11 брой на повременното списаніе „Читалище“ срѣщаме единъ членъ съ заглавіе: „Ступанъ, земледѣлско-економически листъ.“ който членъ е написанъ отъ г. К. И. П. Въ този си членъ го кажи, критика го кажи г. К. И. П. като исказва неискazanната си радость, — както самъ той казва, — за появяваніето на „Ступанъ“, и като го препорѣчва най-убѣдително на сички наши съотечественици и т. н. най-подиръ ни прави нѣколко филологически бѣлѣжки. Ній му благодаримъ както за едното, тѣй и за другото. Но нека поразгѣдаме на кратко нѣкои отъ неговитѣ бѣлѣжки, и да видимъ какво излиза отъ тѣхъ.

Най-напредъ г. К. И. П. казва: „Ступанъ, като сѣкій Български ступанинъ, трѣба да говори ступански, а не „пански“? (Много ти разбира. Българина какво ще каже „пански“?). Ній както разбираме г. К. И. П. иска да каже съ това, че „Ступанъ“ трѣба да говори тѣй, както говорятъ селешитѣ ни. Препорѣчяваме на г. К. И. П. да прочете съ вниманіе въ 12 брой на повременното списаніе „Читалище“ критиката за *Книговището* на Дръ Ив. Богорова. „Докторътъ забравилъ види са, казва критиката, че друго пѣщо е писменній езикъ на единъ на-

родъ, а друго говоримий или обикновенний.“ Сжщото ще кажемъ и пий на нашия критикъ г. К. И. П., който, както са види, иска да подражава г. Д-ра Богорова.

Какво ли би трѣбало да правимъ ний съ листа си, ако бихме начали да пишмъ както говорятъ селенитѣ на разни мѣста изъ отечеството ни? (Вижъ за това критиката за *Книговице* въ 12 брой на „Читалище“). Единъ писателъ, който е писалъ доста по земледѣлието и са е старалъ да пиши колкото е възможно по популярно, по-вразумително за народа, за сѣкиго, казва тѣй: „много е мъчно да са пиши за една наука популярно, т. е. да са пиши тѣй, щото тѣзи наука да бѣде вразумителна за сѣкиго. Това е до толкова истина, щото не трѣбать никакви доказателства.“ Ако това е тѣй за оиѣзи народи, които въ пародното образование стоятъ много на по-горня степенъ (дередже) отъ насъ, то колко по-мъчно е за насъ, които познаваме твърдѣ добрѣ народа си.

Ний не казваме, че не трѣба да са пиши популярно; първата ни грижа е била, е и ще бѣде да глѣдаме, щото писалото въ листа ни да бѣде колкото е възможно по-вразумително. Листътъ ни е предъ очитѣ на сѣкиго, и сѣкий може да сѣди за него.

Подиръ това г. К. И. П. продължава и пита, защо казваме падаме материално (вещественно), на мѣсто *осиромашаваме*, и преобръщаме са на западенъ пролетаріатъ, *) пакъ на мѣсто *осиромашаваме*. Спорѣдъ него едното и другото трѣбало да са вѣжи *осиромашаваме* или *испадваме*; то е тѣй, но има хора които сж сѣтни сиромаси; а и пакъ иматъ каква годѣ кѣщица, не сж безкѣщни. А колкото за *осиромашаваме*, пий смѣ го казвали толкова пѣти въ сѣщия листъ.

*) Пролетаріатъ (безкѣшовничество), — тѣй е писано въ листа ни, а не само пролетаріатъ, както казва г. К. И. П.

Г. К. И. П. ни пита юще защо сме употрѣбавали думитѣ: *поминѣкъ*, на мѣсто прехрана, *листъ*, на мѣсто извѣстиятъ, *растение*, на мѣсто растлина (чехитѣ го казвали тѣй), *промишленность*, на мѣсто индустрія, *храна*, *сѣитби*, на мѣсто „посѣви“ и др. т.

Пий ли сме сковали тѣзи думи? Не ги ли употрѣбавать днесъ сички наши писатели, както и самъ г. К. И. П.? Не е ли чувалъ неговъ милостъ да са говори въ народа: съ какво са поминувашъ, отъ което става и *поминѣкъ*? Листъ (буковъ ли? пита г-му) трѣбало да са казва *извѣстникъ*, защото не думалъ само г-нѣ Богоровъ тѣй на газетата, ами и селенитѣ въ Хаскювско. Ний не знаемъ какъ думать селенитѣ въ Хаскювско на газето, по до сега не сме слушали да казвать негдѣ *извѣстникъ*. Ами само на онова ли казваме листъ, що е по дърветата, или по растѣніята? Земи, читателю, една книга, и ако ти кажа обърни единъ *извѣстникъ*, ще ли разберешъ, какво искамъ да ти кажа? Споредъ г. К. И. П. листъ са думало само на онова, що е по дърветата, на пр. буковъ листъ, ами какъ трѣба да наричаме листове тѣ на една книга? Види са, че г. К. И. П. не знае, що сж *аноними*, — думи, които бивать еднакви по звуковѣтъ, по изговариваніето си, а различни по значеніето си. Ако той знаеше това, то тогава, като казваме земледѣлско-економически листъ, не трѣбаше да ни пита: *буковъ ли листъ*? И Нѣмцитѣ казвать *blatt* на книжния листъ, и *blatt* на шумка, листъ буковъ дѣбовъ и т. н.

Растѣніята трѣбало, казва г. К. И. П. да са наричатъ не растѣнія, ами *растлини* (споредъ чешката дума), защото растѣніе показвало „дѣйствиѣ.“ Ний пакъ мислимъ, че е по добрѣ да си остани растѣніе или билка. Когато удареніето е на първия слогъ (сричка) на думата растѣніе, тогава може да показва дѣйствиѣ, но когато удареніето въ из-

говаряніето е на вторія слогъ, — растѣніе, — тогава не показва, мислимъ, дѣйствиѣ.

По типографическа погрѣшка въ 1 книж. на „Ступанъ“ е напечатано, . . . земледѣліето, промишленностьта (индустрията и търговията), намѣсто „. . . земледѣліето, промишленностьта (индустрија) и търговията, както бѣше въ ръкописа. *Индустрија*, казва г. К. И. П., трѣбало да са дума, а не промишленность, защото сѣкій можѣлъ лесно да разбере думата *индустрија*, щомъ му са растѣкувало веднѣжъ. А че за сѣка не вразумителна за сѣкиго дума е тѣй, — слѣдъ като я растѣкувашъ на оногова, който не я разбира, тогава лесно може да я разбере. Чудно ни са види, защо трѣба да са казва *индустрија*, а не промишленность, когато думата промишленность е по-употрѣбителна и по-добрѣ са разбира. Ами да ли не ще може сѣкій лесно да разбере думата *промишленность*, щомъ му са растѣкува веднѣжъ, споредъ както казва г. К. И. П.? Разумѣва са, че за сѣка не вразумителна дума е тѣй, както казахме и по-горѣ. При сичко това, въ таквиза случаи ний употребяваме и двѣтъ думи както на пр. промишленность (*индустрија*). Защо е мѣчно на г. К. И. П. като сме писали *промишленность*, а не само *индустрија*, — както той иска, — когато е по-добрѣ да са пише *промишленность*, а ний при това пишимъ *индустрија*?

На мѣсто *храни*, *свитби* (скини), трѣбало да казваме „посѣви.“ Ний не знаемъ дѣ по насъ именно казватъ *посѣви* на *свитбитѣ*, но това, което знаемъ е, че на сѣкадѣ изъ България казватъ: *храни*, *свитби* или *скини*, за това употребяваме и ний тѣзи думи. Тѣй сѣщо казватъ въ Търновско и на много други мѣста *угарь* и *угаря*, както и на мрътвицата *здравица* или *здрава земя*. Кой ли не ще да разбере: *изгрѣ пролѣтното слънце* и др. т.

Чудимъ са защо г. К. И. П. не е вървѣлъ самъ той въ цѣтя, който по-

казва на другитѣ да върватъ? Защо на пр. е писалъ въ члена си „за земледѣліето и индустрията“, за който членъ споменува, че съ думитѣ на единъ ученъ човѣкъ „*ний сме длъжни да облачаме научнитѣ истини съ простонародни, вразумителни думи*,“ — защо, думае, употребявамъ думитѣ: *материално, ампернативна ротация, организми, факторъ, оппозиция, симетрически, върѣвки* и др. т.? защо е употребявалъ сѣщитѣ, за които намъ казва да не употребяваме, като *поминѣжъ, листъ, вѣстникъ, растѣніе, лице* и др. т. както и много невразумителни фрази (изреченія)? — Както и да е, ний повторително благодаримъ г-ну К. И. П., за дѣто са е потрудилъ да пишва „Ступанъ.“

РАЗНИ.

Явни благодарности.

Настоятелството на на Българ. училище въ село Потуръ (Бабадан.) всесърдечно благодарни на поч. Бабаданско Читалище, за дѣто благоволило да подари на това училище едно годишно теченіе отъ „Ступанъ“, вѣстникъ отъ най-първа потребъж за насъ неотпнитѣ земледѣлци.

Потуръ, 12 Майя 1874.

За настоятелството
Учит. *Ив. Радневъ.*

Самоковското Читалище Настоятелство сърдечно благодари г-ну Георг. Иванову отъ Жабляне за подарѣка му на едно годишно теченіе отъ „Ступанъ.“

За настоятелството
Писарѣтъ
Ив. Соколовъ.

ПОДАРКИ отъ „СТУПАНЪ“.

Негово Високопреподобіе Г-нъ х. Гаврилъ отъ Душица подарява по 1 год. теч. отъ „Ступанъ“ за селата: Крайници, Цървенъ брѣгъ, Баланово, Гяково и Коцариново . . . . . 5.
Негово Преподобіе Авраамъ отъ Самоковъ за село Владимиръ . . . . . 1.
Г-нъ Александъръ В. Сивковъ въ Тудча за училището въ селото си Алафатаръ (Сиаистр.) 1.
Г-нъ Михаилъ П. Тодоровъ въ сѣщій градъ за учил. въ селото си Долне-Чамурла (Бабадан.) 1.
Г-нъ Пенко Вѣлчовъ отъ Плевенъ за селото Крушевици (Певч.) . . . . . 1.
Г-нъ Анг. Тодоровъ за Дѣв. училище въ Г. Орѣховица . . . . . 1.
Г-нъ Ат. Михайловъ за Трѣвн. Колиби Михайлчета . . . . . 1.